

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 183
תשרי תשע"ט

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

לפחות בכיוון אחד אין שיעור, ובהרבה מהם בשני הצדדים אין שיעור. [ויש להוסיף שלפעמים השואל מתוכנן עם המשיב שהמשטח יותר ממטר, כי הוא מגיע לו עד לחגורה. והמשיב אומר לו שעד החגורה זה פחות ממטר אצל רוב בני האדם, על שהשואל מסכים למדוד אך אין לו במה למדוד. והמשיב אומר לו שימדוד לפי המרצפות שבדירה, והשואל סוכם את המשטח לתוך הדירה ומודד אותו לפי המרצפות, ומגלה שאין בו שיעור.]

מה דין הרווחים בין פסי המשטח

(ב) האם יש רווח בין הפסים שבמשטח, ולאיה כיוון הרווחים? באופן שמעמיד את המשטח במצב שהפסים מאוזנים ויש רווח ביניהם, נוקטים שיש בזה חיסרון של "פתחי שימאי", משום שיש בו חורים, והוא כעין הדוגמא של "אבן נכנסת ואבן יוצאת" (המוזכרת ברש"י עירובין דף יא.). ואע"פ שהרווחים שבין הפסים הם פחות מג' טפחים, ונחשבים כסתום מדין לבד, מ"מ כתבו הפוסקים שדין לבד אינו מוציא מדין פתחי שימאי, משום שהוא עשוי שלא כדרך הפתחים שעושים אותם מדבר חלק. (עי' משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ג).

לעומת זאת באופן שמעמיד את המשטח במצב שהפסים עומדים, הרי אם החוט מכוון מעל הפס העומד, א"כ לא איכפת לי שיש רווחים בצדדים שלו, כי עיקר הלחי הוא מה שתחת החוט. אבל יש בזה גם סיכון גדול שלא יהיה כשר בכלל, משום שאם החוט שנמצא בגובה יהיה מעל המקום שיש רווח ולא מעל הפס עצמו, הרי זה יהיה פסול, כי אין לו לחי אלא אויר. ואע"פ שמדין לבד האויר נחשב כסתום, הרי ידוע מש"כ האחרונים שלבוד מועיל רק לומר כאילו אין פירצה בין הפסים, אבל לא למלאות לומר שיש באויר דבר, ולכן הורו הפוסקים שאינו נחשב לחי, וכיון שכידוע קשה לדעת לכוון את החוט מעל הלחי, ובמצב כזה רוחב הפס רק 10 ס"מ, צריך לחשוש שיהיה מצב שהחוט מעל הרווח ולא מעל הפס, גם אם נראה לשואל שהחוט מכוון מעל הפס ולא מעל הרווח. [וזה דבר נוסף שהמשיב צריך לדעת, באיזה דבר צריך לחשוש שהשואל אינו יודע למדוד, והכל לפי הענין].

וא"כ באופן שהפסים עומדים במאונך, יש מעלה שיתכן שהמשטח יהיה כשר ללחי, אם החוט יעבור מעל הפס. ולעומת זאת צריך לחשוש שהחוט לא יהיה מעל הפס אלא מעל האויר ויהיה פסול.

(ג) יעשה צוה"פ נמוכה [במקום שלא עוברים] ע"י שיקשור את החוט על ראש הפס ממש. באופן זה לא יהיה את החשש הנ"ל שכתבנו שמא החוט יהיה על הרווח, אך כאן יצטרך לדעת דין אחר, שהצוה"פ צריכה להיות י' טפחים (סי' שס"ג סכ"ו במשנ"ב וחזו"א), וכיון שגובה המשטח הוא רק מטר, ומצוי שיש שינוי בגובה הקרקע, כגון שיהיה תחת החוט תלולית קטנה של עפר, בגובה עשר ס"מ ואפילו פחות, או אבנים שמתבטלות לקרקע, א"כ החוט שיעבור מעליהם יהיה פחות מ"י טפחים מעל הקרקע, והצוה"פ כולה תיפסל.

רוחב הלחי ובדיקת מקום החוט

(ד) באופן שהמשטח יהיה סוג שכולו מכוסה בקרשים צפופים, ללא רווחים, לא יהיה את החששות הנ"ל, וגם יכול לקשור את החוט בגובה, ואפשר לומר שישלח לכוון את הלחי תחת החוט, אם יעשה בצורה נכונה. אלא שגם זה תלוי לפי הענין, והמשיב צריך לדעת במה מדובר, ולפ"ז לייצק לו איך לבדוק שהחוט באמת מעל הלחי. אם מדובר בחוט בגובה קומה אחת (כשלש מטרים) אפשר לסמוך שיכיון במראה העין, כיון שהלחי רחב, ובתנאי שיעמוד ממול הלחי תחת החוט בדיוק, ויסתכל בקו ישר עם החוט. אבל אם מדובר בחוט גבוה יותר, צריך להשתמש באנך, כדי למדוד את מקום החוט בצורה בטוחה, משא"כ מדידה במראה עין, תלויה ביימוניות רבה, ויש אנשים שבטוחים שיש להם הבחנה נכונה, ואינה קרובה אל המציאות. [ואפשר לראות דוגמא לכך, כשמעריכים משקל של דבר ששוקל יותר מחמש קילו, מצוי שאדם אחד יאמר שמשקלו שמונה קילו, ואדם שני יאמר ארבע קילו, ולכל אחד יהיה נראה שהוא משער נכון, כי אינם מנוסים בהשערה של משקל, וה"ה בראיה של גובה].

כשמעמידים את המשטח לפני עמוד חשמל ומתכוונים לסמוך על חוט החשמל, יש עוד כמה דינים שאכמ"ל לפרטם.

(ה) דין נוסף שצריך להקפיד במשטח הנ"ל, שגם אם כולו מכוסה וכשר ללחי, צריך שהלחי לא יהיה רחב יותר מידי. ובענין שיעור הרוחב, נוהגים להקפיד על מש"כ החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח בהערה) שאם הלחי נמשך כלפי פנים (לשטח העירוב) ג' או ד' טפחים, אפשר דהוי פתחי שימאי. ולכן צריך שממקום החוט עד קצה הלחי הפונה לצד פנים, יהיה פחות מג' טפחים (24/28 ס"מ), ושאר רוחב המשטח יהיה נמשך כלפי חוץ לשטח העירוב. וא"כ המשיב צריך להסביר לשואל גם דין זה, שישים לב שהחוט יהיה בג' טפחים

פתיחת שנת תהא שנת עירובים טובים

בסייעתא דשמיא פותחים אנו את השנה החדשה שנת תשע"ט, בתפילה לה' יתברך שנזכה להמשיך בעבודת הקודש בלימוד הלכות עירובין לרבים, ובקיומם כהלכה בכל מקום ובכל מצב, לעשות את העירובים בצורה המהודרת, ולהימנע מלטלטל במקומות שאינם מתוקנים בעירוב ברמה הראויה. הדבר המרכזי שעומד לפנינו בשנה זו, להגביר בעז"ה את ידיעת הלכות עירובין, שיהיו ידועים לכל אחד, ומסורים לכל ללמוד אותם בצורה נוחה וברורה, ובעיקר לשים דגש על לימוד ההלכות האקטואליות שבמשנ"ב, והבנתם בהקשר למציאות בת ימינו. האפשרויות העומדות לפנינו הן רבות ומגוונות, חלקם מיועדים לאחראים על עירובים, וחלקם לכל הציבור, ויתן ה' שנצליח בכל אשר נפנה, שהדברים יתקבלו בשמחה בכל מקום, ויהיו לתועלת להרבות תורה ויראת שמים.

גליון חדש - מדור "שואל ומשיב"

בימים אלו נחתיל בס"ד, מדור חדש שנקרא "שואל ומשיב", מדור של שאלות הלכתיות, המלוקטות מתוך השאלות של הפונים למוקד הטלפוני של "מוקד העירוב". שאלות אלו מחכימות ביותר, כיון שהם דורשות מהמשיב לדעת לשייך את השאלה שהיא מקרה בלבד, אל ההלכות הנוגעות אליה. וע"י מאגר שאלות אלו, יוכל כל אחד לחדד את ידיעותיו, ולעורר בעצמו מחשבה מעמיקה בשאלות מרתקות. דבר זה נקרא "שימוש", ומקובל גם בשאר חלקי התורה. אבל בעירובין נוסף בו שני דברים מיוחדים.

שני דברים הנדרשים במענה בעירובין

דבר ראשון, שברוב חלקי התורה המציאות כתובה בהלכה, אם בספרי הראשונים והאחרונים, או בפוסקי זמנינו, והמשיב צריך רק להיות בקי בדברי הפוסקים, ועי"ז יוכל בס"ד לענות כהלכה. אבל בעירובין השאלות כאשר הן אין כתובות, והמשיב צריך לדעת לשייך אותה לכמה הלכות יחד. לדוגמא, אדם ששואל האם אפשר לעשות מחיצה מגדר של שיחים ועצים? הלכה כזו אינה כתובה לא בפוסקים הקדמונים, וגם לא בספרי זמנינו, אלא המשיב צריך מעצמו לחבר את הדינים הנוגעים אליה שכוללים כמה נושאים שונים. א) שלא תהיה מחיצה המתנדנדת ברוח (ש"ע סי' שס"ב ס"א), עם שיטות המשנ"ב והחזו"א בנושא. ב) שיהיה גובה י' טפחים, לשיטת השו"ת בשיעורי המידות ג) שלא תהיה מחיצה תלויה בחורים שבין הגזעים. ד) מתי אפשר לדון "עומד מרובה" ברווחים קטנים שבין הענפים, ומתי לא. ועוד פרטים נוספים. בכל אחד מהפרטים הנ"ל יש כמה אפשרויות שמשנתנות לפי המציאות, ואין כאן המקום להאריך ולפרט אותם. אבל המשיב צריך לדעת את הכל, ולדעת להסביר גם לשואלים שאינם יודעים הלכות עירובין.

דבר שני שמאפיין במיוחד את השאלות בעירובין, שמלבד המשיב עצמו צריך לזכור את הדינים של ארבעת נושאים אלו, הוא צריך ג"כ שהשואל יבין על מה צריך לשאול, מה צריך לבדוק, כדי להציג נכון את המציאות בדברים הנוגעים אל ההלכה. למשל אם הוא יאמר שמדובר בשיח גבוה וצפוף, אבל הוא לא יאמר שבג' טפחים התחנתנים יש רווחים של 30 ס"מ, הרי יתכן שהשיח פסול למחיצה.

תשובה מורכבת לשאלה פשוטה - האם משטח כשר ללחי?

נקח דוגמא נוספת של שאלה פשוטה, ובכל זאת צריך להיות מוחשב עם הרבה הלכות, והרבה נסיון בפרקטיקה, ולדעת לעשות הכל דרך הטלפון, עם השואל שנמצא במתחם באיזה ישוב, שבהרבה מקרים לא למד דיני עירובין, אלא נקלע למצב שהוא מתארח במקום שאין עירוב כשר בישוב, ואינו יכול לקחת את התינוק מחדרו אל חדר האוכל שנמצא סמוך לו באותה חצר. עומד האברך ביום שישי בצהריים, ומתאמץ לעשות מחיצות וצורות הפתח לחצר, ומעלה כמה רעיונות לחפצים שישמשו ללחיים, ועל כל אחד מהרעיונות צריך לענות לו באופן מסודר עם כל הפרטים שצריך כדי להכשירם. נקח את אחד מהפתרונות שהוא שואל על כשרותם, האם משטח של סחורה (רפסודה) יכול לשמש אותו ללחי?

ונהוה בשאלה זו יש כמה נושאים, שרכוכים גם בשאלה מציאותית, כגון באיזה משטח מדובר. א) מהו גודל המשטח, דהנה הלחי צריך להיות גובה י' טפחים (ש"ע סי' שס"ב ס"א), ויש הרבה משטחים שגודלם פחות מ"י טפחים (כגון 70 ס"מ על 90 ס"מ), וכן במשטחים היותר גדולים, רובם רק בצד אחד גבוהים כשיעור הראוי, שהוא מטר (100 ס"מ). וא"כ צריך להעמיד אותם באופן שהצד הארוך יהיה לגובה, שיהיה בלחי גובה י' טפחים.

נהנה למשל בדבר זה רבים לא שמים לב למדוד את גובה המשטח, כי ידוע בעולם שעושים לחי משטח. ורק מי שמתמצא יודע להזהיר, שברוב המשטחים

והנה עד לפני זמן מה, היה להם עוד יציאה מצד אחר, שהיו משתמשים בה יותר, ואז אינם אוסרים אצלו בחצר, כי הוא מסלק אותם דרך שם, אבל כעת הפכו את האזור לאתר בניה מוקף גדר, ואין להם דרך לצאת אלא דרך החצר שלו, והרי זו כמו חצר פנימית שאוסרת על החיצונה שעוברת דרכה, אך עדיין יש לדון בזה, כיון שאין להם רשות לעבור בחצר החיצונה.

לתשובה לשאלה זו, עיין בשו"ע (סי' שפ"ד ס"א) שגוי שנכנס לדירה וגר בה שלא ברשות, אינו אוסר. אך במקרה זה יש הבדל, כי הדירה שלו הוא מחזיק ברשות, והוא שכר אותה, ורק המעבר הוא שלא ברשות, ואין לו כעת מעבר אחר אלא דרך חצר זו. ועוד יש לעיין מדברי השער הציון (שם סק"א) שבהיתר של שלא ברשות הוא משום שיכול לסלקו בכל שעה. והפוסקים דנו לאסור במי שהוא גברא אלימא שאי אפשר לסלקו. ויש לדון כיצד מגדירים את המצב הזה. ועיין.

ב. שאלה ממקום אירוח חרדי בדרום, בישוב ת. שלאחרונה קיבלו אישור להרחיב את הישוב, ושברו את הגדר הישנה הסמוכה לבתים, ועשו גדר חדשה שכוללת עוד שטח גדול של עשרות פעמים בית סאתיים, וביתיים אין בו שום שימוש, ואין אף אדם שילך בהם. ובאזור אחד התחילו לחפור בורות להנחת צינורות ניקוז. האם יש לשטח זה דין "קרפף יותר מבית סאתיים", שנאסר ככרמלית מדרבנן, וממילא אוסר גם את שאר הישוב שפרוץ אליו?

בשאלה זו יש לדון מדין שטחים פנויים וגדולים סביבות העיר, ומדין שטח שהיה משמש לזריעה ועדיין אין בו דורות.

ג. בת שקיבלה תפקיד להיות מדרית "בתיה" (פעילות לבנות בשבת אחר הצהריים), והיא מחלקת לבנות דברים וממתקים, והילדות לוקחות את הדברים לביתם ומטלטלות ברחובות העיר. האם יש לה בעיה שהיא גורמת להם לטלטל? בשאלה זו יש לבאר ולחלק באיזה מקום מדובר, מהי רמת הכשרות של העירוב במקומות שהילדות הולכות בו. והאם יש לתלות שהם יגמרו את הממתק לפני שיצאו איתו. ועיין.

צינור המפסיק בין העמוד לחוט

במקביל לפעילות החדשה הנ"ל, נביא גם אחד מתוך הפעילויות הרגילות בעניני העירובים בארץ הקודש. בבדיקת אחד העירובים השכונתיים, שנערכה בימים האחרונים, התגלה דבר מעניין של דין שנאמר בלחי, ואינו שייך בעירוב שהחוט קשור לעמוד, ובכל זאת אירע מקרה שהדין הזה היה שייך גם בעמוד שאין בו לחי.

צינור שנמצא בין העמוד לחוט

בעירוב השכונתי המדובר, היה מקום אחד שהיתה צורת הפתח קצרה, וגם נמוכה, ולכן עשו רק שני עמודים ללא לחיים. בראש אחד העמודים היה ראש משונה קצת, ובמקום שיהיה בו v קטן כנהוג, היה עליו ברזל אחד ישר וארוך. בסמוך לראש העמוד עבר צינור ניקוז מים של הדירה הסמוכה [שהוסיפו אותו לאחר עשיית העמוד], ולכן האחראי שהיה קשה לו לקשור את החוט מתחת הצינור, קשר אותו לאותו ברזל בחלק הגבוה שמעל הצינור. וא"כ נמצא שהצינור מפסיק בין העמוד לחוט.

והנה דין זה כתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) לגבי לחי, שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט, הוא פוסל את הלחי, כיון שהחוט גבוה מהלחי, ומה שהוא כשר לצורת הפתח, היינו משום שע"י דין גוד אסיק רואים כאילו הלחי עולה עד החוט, ולכן אם יש גג המפסיק ביניהם, יוצא שהלחי אינו מגיע עד החוט. והנה דין זה אינו שייך בעמוד של עירוב, כי תמיד החוט קשור על העמוד ממש, ואין צורך בדין גוד אסיק. וגם אין דבר שיכול להיות בין החוט לעמוד. אבל במקרה זה נוהג הדין גם בעמוד, כיון שהוא קשר את החוט גבוה כחמש עשרה ס"מ מעל ראש העמוד, וא"כ צריך דין גוד אסיק, וכאן שיש צינור ביניהם, שהוא יכול להחשב כגג המפסיק, הרי זה חוצץ בין החוט לעמוד.

ומ"מ י"א שצינור שהוא פחות מטפח אינו חשוב להיות כגג המפסיק, [והגר"נ קרליץ שליט"א מיקל, ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל החמיר].

עוד יש לדון מדוע לא נאמר שיש באמצע העמוד, סמוך למקום קשירתו, רוח קטן שאין בו צינור בין החוט לעמוד, וא"כ שם יחול החיבור בין העמוד לחוט ע"י גוד אסיק. אך התשובה בקצרה, כיון שהעמוד חלול, ותחת האמצע אין ממשות של עמוד [אלא רק לבד, שאינו מועיל כמשנ"ת לעיל לגבי משטח], לכן צריך שיהיה חיבור של גוד אסיק בשפת העמוד, מעל דופן העמוד שיוודת עד למטה, ובמקום הזה יש צינור המפסיק. וד"ק בזה.

מערכת "תיקוני עירובין", יחד עם אנשי "מוקד העירוב"
מברכים את כל הקוראים והשותפים
בברכת גמר חתימה טובה
שימלא ה' כל משאלות ליבכם לטובה

בימי בין הזמנים יתקיימו שיעורים במקומות שונים,
הודעה על כך תהיה בשיעורים היומיים

כמו כן יתקיימו בעז"ה "סיורי עירובין" בירושלים ובמודיעין עילית
לפרטים והרשמה נא לפנות לטל' 055-678-3323

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

הראשונים. ובהרבה מקרים צריך גם להסביר מהו לכיוון פנים ומהו לכיוון חוץ.

כל חמשת הדינים האלו, כוללים רק דין המשטח עצמו, לגבי כשרותו ללחי, ואינם כוללים את דיני המקום שמעמיד אותו, כגון שלא ניחנו על מקום גובה ג' טפחים, כדי שלא יהיה כמחיצה תלויה (כמ"ש בחזו"א סי' ע' ס"ק י"ח, ובמה שהוסיפו בו מדין פתחי שימא), וכן שלא יהיה דבר המפסיק בין הלחי לחוט. ועוד דינים רבים שהמשיב צריך לקחת בחשבון.

והנה הלכות אלו לדוגמא, שיהיו בצורה מרוכזת ומסודרת, "דיני לחי ממשטח סחורות", שהמשיב ידע על מה צריך אינן כתובות באף מקום [חוץ מגילון "תיקוני עירובין"], וגם לא מספיק לדעת את ההלכות של גובה הלחי ופתחי שימא הכתובות בפוסקים, אם לא בקיאים איך ההלכות האלו נוגעות למשטח, ולכל דבר לפי ענינו.

ולכן המענה ההלכתי בנושא קשה ומורכב ביותר, ואנו מחפשים דרכים להנחיל אותו אל הלומדים דרכי הוראה.

בפריקת זה על מדור "שואל ומשיב", אנו מקוים שמי שיעיין בו, ידון בשאלות, ויחשוב על האפשרות השונות, ולא רק במה שכתוב בו, אלא בפרטים נוספים שיכולים להשתנות בו, ויכל לאחר תקופה להשיג את מומחיות ההוראה שבדיני העירובין בזמנינו.

* מדור "שואל ומשיב" כולל שאלות בענינים שונים, כפי הנידונים שעלו באותו שבוע. יש לציין שמדור שיופץ בעז"ה, לא יופיעו התשובות שנמסרו לשואלים מכיון שיש בהם פרטים רבים כאמור, ויש חשש שהקוראים ילמדו מהם דברים שאינם נכונים, מחמת שינוי פרטים קטנים.

מי שאחראי על עירוב כלשהו, וכן רבנים ומורי הוראה, יכולים לקבל גם את התשובות לשאלות, מתוך שאנו סומכים שלאחראים יש כבר נסיון לדעת לשים לב שפירטי ההלכה משתנים ממקרה למקרה, וגם באותו מקרה, ההכרעה משתנית לפי נתונים נוספים שאין את הפנאי להרחיב בהם.

* ההצטרפות לקבלת מדור "שואל ומשיב", תהיה רק דרך המייל. ומי שאין לו אפשרות זו, יוכל למסור למישהו אחר שיקבל עבורו.

לצורך קבלת התשובות, יש לציין במייל שמדובר באחראי על עירוב, או במורה הוראה.

להצטרפות - שלח בקשה למייל a83320@gmail.com

שיעור יומי חדש - בהלכות עירובין למעשה

דבר נוסף ומיוחד מתחיל בס"ד בימים אלו, "שיעור יומי בעירובין", על שאלות אקטואליות, ונושאים הלכתיים מענינים שנוהגים בזמנינו.

השיעור יימסר בעז"ה בצורה המתאימה גם למי שלא עסק בלימוד עירובין, ויכלול הסבר גם על יסודות הדינים. אך יחד עם זה, יש בו תועלת גדולה גם למי שכבר עסק בלימוד עירובין, ואף למשתתפי חבורת האברכים ללימוד עירובין, שעוסקים כל שבוע בלימוד ההלכות המצויות בזמנינו, יש בו דינים נוספים ומקרים חדשים, שאין בית המדרש בלי חידוש.

בשיעורים אלו יש ג"כ את התועלת שהוזכרה לעיל, שמתייחסים למקרה שאירע, וצריך לחשב את מכלול ההלכות הנוגעות אליו. ובהרבה מקרים זה כולל מגוון של הלכות, שע"י השאלות שבאות למעשה, שמים לב לפרטים קטנים שמשנים את כל הדין.

כמו כן בשיעורים אלו יש אפשרות רבה להרחיב כל אחד בעצמו, ולדון בשאלות, כיון שמטבע הדברים באים לידי שאלות הלכתיות שאינן מוכרעות כל כך, ויש בזה תועלת גדולה ללומדים, בבחינת "תן לחכם, ויחכם עוד".

לתועלת הציבור, השיעור יוקלט בעז"ה במערכת "קול הלשון" בזמן השיעור (בשיעורים חיים), וכן יהיה ניתן להגיע אליו גם דרך המערכת השעורים המקולטים, במספרים דלהלן.

הודעה משמחת

נפתח בס"ד שיעור יומי בהלכות העירובין המצויות בזמנינו
השיעור ידון בשאלות אקטואליות
שהגיעו באותם ימים ל"מוקד העירוב"
השיעור יימסר ע"י הרה"ג משה אנגלרד שליט"א
בימים א-ה, בשעה 8:45 בבוקר
ניתן להאזין לשיעורים ע"י "קול הלשון",
בשיעורים חיים בזמן השיעור
וכן במוקלטים לפי המספרים

03-6171111-1-3-3-52

שאלות מתוך הגליון החדש "שואל ומשיב"

א. אברך שגר בני ברק בשכונת קרית הרצוג, בשכונה שלא נעשתה שכירות מהחילונים, והם אוסרים את השיתוף בפת, ואת הטלטול מהדירות לחדרי המדרגות בבנין של אותו אברך כולם שומרי שבת, והוא עושה עירוב פרטי לבנין ולחצר. אבל בשטח הסמוך לו יש גוים עובדים זרים (סודנים), שעוברים דרך החצר שלו, כדי להגיע אל החדר שלהם, אך אין להם רשות לעבור בחצרם, והוא היה רוצה לסלק אותם, אלא שאינו רצה להתעסק איתם. האם המציאות שהם עוברים דרך החצר בלי רשות, אוסרת את העירוב שלהם בחצר, כיון שלא שכרו מהגוים.

